

Okul Güvenliği

Ali Rıza ERDEM

Akın AÇIKGÖZ

Ersel AKSOY

Okul Güvenliği

Ali Rıza ERDEM, Akın AÇIKGÖZ, Ersel AKSOY

Kapak Tasarımı

Dr. Enes BAŞAK

Mizanpaj

Ömer RIZA

Editör

Esmâ Nur Ayşe ÇELİK BAŞAK

1. Basım, Aralık 2022

ISBN

978-605-184-454-1

Yayınevi

SAGE Yayıncılık Rek.Mat.San.Tic.Ltd.Şti.

Kazım Karabekir Caddesi

Uğurlu İş Merkezi No: 97/24

İskitler – Ankara

Tel: 444 9 296

Sertifika No: 47603

Ankara/TÜRKİYE

Baskı

BİZİM DİJİTAL MATBAACILIK

SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

Serhat Mahallesi Uzayçağı Caddesi

1128.Sok. No:6 Ostim/ANKARA

Tel: 444 9 296

Matbaa Sertifika No: 41356

Ankara/TÜRKİYE

bilgi@bizimdijital.com

www.kitapbastir.com

www.bizimajans.com

ÖN SÖZ

Türkiye'de 2018-2019 öğretim yılında, açık öğretim fakülteleri öğrencileri dâhil, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ve özel okullarda 17 milyon 749 bin 876 öğrenci eğitim almaktadır. Yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören 7 milyon 560 bin öğrenci ile Türkiye'de toplam öğrenci sayısı 25 milyon 309 bin 876 kişiyi bulunuyor. Türkiye, 25 milyona yaklaşan öğrenci sayısı ile dünyadaki 143 ülkenin nüfusunu bile geride bırakmış durumdadır. Bu potansiyeli iyi değerlendirmek ve gelişmiş ülkeler ile rekabet edebilmek için öğrencilerimize en iyi şekilde en güvenli ortamlarda eğitim vermemiz gerekmektedir.

Okullardaki eğitim faaliyetlerin en iyi şekilde yapılabilmesi ve istenilen başarı düzeyine ulaşabilmesi için en önemli etkenlerden biri okul güvenliğidir. Çevremizde yaşanan güvenlik sorunları okullarımıza da yansımaktadır. Günün büyük bir bölümünü okullarda geçiren çocuklarımızın güvenli bir okul ortamında bulunmaları velilerin istedikleri bir durumdur. Kaliteli bir eğitim öğretim ortamı hazırlamak için öğrencilerin, velilerin, öğretmenlerin, yöneticilerin ve diğer personelin kendileri fiziksel, duygusal ve psikolojik olarak güvenli okul ortamında hissetmeleri gerekmektedir. Eğitim öğretim faaliyetlerinin genel amacı ülkenin geleceği olan çocukların, gençlerin bilgi, beceri ve davranış olarak sağlıklı ve verimli yetişmelerini sağlamaktır. Çocukların gelişiminde ve sosyalleşmesinde önemli rolü olan okulun belirli güvenlik kriterlerine uygun olmasını istemek velilerin temel hakkıdır. Kendi canını emanet ettiği okulun güvenli algılanması en az öğretimin iyi olduğu algısı kadar önemlidir.

Bu araştırmada eğitim sistemimiz için önemli bir konu olan okul güvenliği alt başlıklarla birlikte literatür taraması yapılmıştır. Araştırmanın güvenli okul oluşturmada alana katkıları olacağını umuyor, araştırma sürecinde bizlere destek olan ailelerimize teşekkür ediyoruz.

ÖZ GEÇMİŞ

Ali Rıza ERDEM

1978 yılında İstanbul'da doğdu. İlkokul, ortaokul ve liseyi İstanbul'da okudu. 1996-2000 yılları arasında Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Eğitim Programları ve Öğretim Bölümünden mezun oldu."İlkokul Deprem Eğitim Programı" üzerine bitirme tezi hazırladı. Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında tezsiz yüksek lisans yaptı. "Okul Güvenliği" konulu proje ödevi hazırladı. Atatürk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü Ön Lisans Programından mezun oldu. Halen İstanbul Üniversitesi Çocuk Gelişimi bölümünde eğitim hayatına devam etmektedir. Sınıf öğretmeni olarak İstanbul'un çeşitli ilçelerinde görev yaptıktan sonra alan değiştirerek, Rehber Öğretmen olarak görevine devam etti. Şu an müdür yardımcısı olarak görevini sürdürmektedir.

Akın AÇIKGÖZ

1973 yılı Bingöl Kiğı'da doğdu. İlk ve ortaokul eğitimini Kiğı'da, lise eğitimini İstanbul Kartal Lisesinde tamamladı.1996 yılında Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümünden mezun oldu. Giresun, Muş, Aksaray ve İstanbul illerinde birçok okulda sınıf öğretmeni olarak görev yaptı. 2021 yılında Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Eğitim Yönetimi alanında yüksek lisans eğitimini tamamladı. Müdür yardımcısı olarak görevini sürdürmektedir. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Ersel AKSOY

1968 yılında Trabzon'da doğdu. İlkokul, ortaokul ve liseyi Trabzon'da okudu. KTÜ Sınıf Öğretmenliği bölümünden mezun olduktan sonra sınıf öğretmeni olarak bir süre görev yaptı. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilgiler Bölümünü bitirerek Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak görevine devam etti.2007 yılında Uzman öğretmenlik sınavını kazandı. Şu an müdür yardımcısı olarak görevini sürdürmektedir.

İÇİNDEKİLER

1. İlgili Kavramlar	9
1.1. Güven Kavramı	9
1.2. Güven Kavramının Özellikleri	10
1.3. Güven Türleri	10
1.4. Güvenlik Kavramı	12
1.5. Güven ve Güvenlik Kavramlarının Benzerlik ve Farklılıkları	12
1.6. Okul Güvenliği	13
1.7. Eğitim - Okul Kavramı	13
2. Güvenli Okul Ve Güvenli Okulun Özellikleri	15
3. Okul Güvenliği Boyutları	17
3.1. Okulda Fiziksel / Bedensel Güvenlik	18
3.2. Okulda Psikolojik Güvenlik	21
3.3. Okulda Toplumsal Güvenlik	22
3.4. Okulda Fiziksel Ortam ve Fiziksel Çevre Güvenliği	26
4. Okul Güvenliği İle İlgili Teoriler	30
4.1. Kontrol Teorisi	30
4.2. Kurumsal Etkenler Teorisi	30
4.2.1. Fiziksel Etkenler	30
4.2.2. Psikolojik Etkenler (Okul İklimi)	31
4.2.3. Sosyal Etkenler (Okul Kültürü)	32
4.3. Toplumsal Çözülme Teorisi	32
4.4. Zihinsel Çerçeve Teorisi	33
5. Okullarda Güvenliğini Tehdit Eden Sorunlar	34
5.1. Şiddet ve Saldırganlık	34
5.2. Zorbalık	35
5.3. Eşyalara Zarar Verme (Vandalizm)	36
5.4. Hırsızlık	36
5.5. İstismar	36

5.6. Sigara, Alkol ve Uyuşturucu Madde Kullanımı	38
5.7. Öğrencilerin Argo Sözcükler Kullanması	38
6. Okul Güvenliği Modelleri	39
6.1.Polis modeli	39
6.2. Okul İklimi Modeli	39
6.3. Kriz yönetimi modeli	39
6.4. Güvenlik programı modeli	39
6.5. Baltimore okul güvenliği modeli	40
6.6. Cleveland okul güvenliği modeli	40
6.7. Montgomry okulları güvenlik modeli	40
6.8. Prens George okul güvenlik modeli	40
6.9. Sosyal okul modeli	41
6.10. Öğrenci danışmanlığı modeli	41
7. Okul Güvenliğinin Sağlanmasında Paydaşlara Düşen Görevler Nelerdir?	42
7.1. Okul Müdürlerine Düşen Görevler Nelerdir?	42
7.2. Rehber Öğretmenlere Düşen Görevler Nelerdir?	43
7.3. Öğretmenlere Düşen Görevler Nelerdir?	43
7.4.Ailelere Düşen Görevler Nelerdir?	44
7.5. Öğrencilere Düşen Görevler Nelerdir?	44
8. Okul Güvenliğinin Ölçülmesi	45
9. Konuyla İlgili Yasal Düzenlemeler	46
9.1. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme	46
9.2. Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi ve Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol	47
9.3. 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu	47
9.4. 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu	47
9.5. Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği	47
9.6. Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği	48
9.7. Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği	48
9.8. Millî Eğitim Bakanlığı Taşımali İlköğretim Yönetmeliği	48
9.9. Millî Eğitim Bakanlığı “Taşımali İlköğretim” 2007/53 Numaralı Genelge	48

9.10. Okul Servis Araçları Hizmet Yönetmeliği	49
9.11. Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği	49
9.12. Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik	49
9.13. MEB Yangın Önleme ve Söndürme Yönergesi	49
9.14. Deprem Bölgelerinde Yapılacak Binalar ve Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği	49
9.15. Okul-Aile Birliği Yönetmeliği	50
9.16. Millî Eğitim Bakanlığı'nın Güvenliği Artırılmış Eğitim Ortamlarını Sağlamak İçin Çıkardığı Genelgeler	50
9.17. MEB ve İçişleri Bakanlığı Arasında, "Okullarda Güvenli Ortamın Sağlanmasına Yönelik Koruyucu ve Önleyici Tedbirlerin Artırılmasına İlişkin İşbirliği Protokolü" Genelgesi	50
9.18. Okullardaki Ortak Kullanım Alanlarının Hijyeni (17 Şubat 2009/20 Nolu Genelge)	50
9.19. Okul Kantinlerinin Denetimi ve Uyulacak Hijyen Kuralları	50
9.20. Okul Spor Faaliyetleri Yönetmeliği	51
9.21. Sabotajlara Karşı Koruma Yönetmeliği	51
9.22. Millî Eğitim Bakanlığı Personel, Evrak, Bina, Tesis, Araç Ve Gerecin Güvenliğinin Sağlanması Ve Bunlara Yönelik Her Türlü Sabotaj, Yangın, Casusluk İle Yıkıcı Ve Bölücü Faaliyetlere Karşı Alınacak Tedbir Ve Müeyyideler Dokümanı Genel Esaslar Talimatı	51
9.23. İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi - İş Sağlığı ve Güvenliği Genelgesi	51
9.24. İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik	51
9.25. Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Özel Güvenlik Görevlilerine Eğitim Verilmesine İlişkin İşbirliği Protokolü	52
9.26. Uyuşturucu Kullanımı ve Bağımlılıkla Mücadele Konulu Genelge	52
9.27. Okullarda Eş Zamanlı Hijyen Uygulaması ve Koordinasyon yönergesi	52
9.28. Umuma Açık Yerler ve İçkili Yerler ile Resmî veya Özel Öğretim Kurumları Arasındaki Uzaklıkların Belirlenmesine Dair Yönetmelik	52
9.29. Koruyucu Güvenlik Özel Talimatı	52
9.30. Okullarda Sivil Savunma Kolu Kurulması İlkeleri	53
9.31. Müfredatta Güvenlik	53
9.32. MEB ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Arasında "Mesleki ve Teknik Öğretim Kurumlarında İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi İşbirliği Protokolü" ve "Öğrencilerde Sosyal Güvenlik Bilincini Oluşturmaya ve Geliştirmeye Yönelik İşbirliği Protokolü"	53
9.33. Okullarda Uygulanacak Beyaz Bayrak İşbirliği Protokolü	53
9.34. Okul Sağlığı Projesi	53
9.35. MEB ile Sağlık Bakanlığı Arasında "Okul Sağlığı Hizmetleri İşbirliği Protokolü"	54

9.36. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İşleri Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı Arasında Okullar ve Çevresinin Daha Güvenli Hale Getirilmesine Yönelik İşbirliği Protokolü	55
9.37. Okul Sağlığı ile İlgili Diğer Projeler	55
9.38. Milli Eğitim Bakanlığı Stratejik Planında Okul Güvenliği	55
9.39. Milli Eğitim Şûralarında Okul Güvenliği	55
9.40. Covid 19 Pandemisi Sırasında Milli Eğitim Bakanlığının Yaptığı Çalışmalar	56
10. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	57
11. Sonuç Ve Öneriler	63
11.1. Milli Eğitim Bakanlığı ve İl İlçe Müdürlükleri İçin Öneriler	63
11.2. Okul yöneticileri ve Öğretmenler İçin Öneriler	64
11.3. Üniversiteler ve Araştırmacılar İçin Öneriler	64
11.4. Aileler İçin Öneriler	65
Kaynakça	66

1. İLGİLİ KAVRAMLAR

Okul güvenliği ve buna ilişkin öğrenci algılarının anlaşılabilmesi için güven ve güvenlik kavramlarının tanımlarıyla birbirleri arasındaki benzerlik ve farklılıkların öncelikli olarak açıklanması gerekmektedir. Güven kavramının tanımı, güvenin özellikleri ve türleri, alan taraması yapılarak tanımlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca güvenlik kavramı ve güven ile güvenlik arasındaki benzer yönleri ile farklı yönler açıklanmıştır.

1.1. Güven Kavramı

Kapsamlı bir kavram olan güven kavramı, psikoloji, politika, antropoloji, ekonomi, sosyoloji, tarih ve yönetim gibi sosyal bilimlerdeki farklı disiplinlerinin konusudur. Güvenin sosyal süreçlerdeki rolünü her disiplin değişik bir bakış açılarıyla açıklamışlardır. Worchel (1979) söz konusu bu değişik bakış açılarını üç ayrı grupta bütünleştirmiştir; 1. Kişilik kuramcıları, güvenin kişiliğin köklerinden ve bireylerin önceki psiko-sosyal gelişimlerinden oluştuğu görüşündedir, bu görüşe göre bu aşamada güven inanç ve beklenti olarak kavramsallaştırılır, 2. sosyologlar ve ekonomistler ise güven kurumsal bir olgudur derler. Güven kurum içi ve kurumlar arası, kişilerin kuruma aksettiği güven olarak kavramsallaştırıldığı etaptır. 3. sosyal psikoloji kuramcıları da, bireylerarası işlemler üzerine yoğunlaşmış, bireylerin kişilerarası veya grup düzeyinde güveni oluşturdukları ya da yok ettikleri yönünde bir görüş bildirmişlerdir (Tüzün, 2007).

Güven, risk almayı ve birinin başka birine zarar verebilecek davranışlar gerçekleştirmeyeceği inancına dayanan bir müdafaasızlığı kapsamaktadır. (Louis, 2007; Aktaran: Güder 2019)'e göre güven, bir kişinin veya grubun, diğerlerinin doğruluğuna, adilliğine, dürüstlüğüne, hakkı gözetmesine, dostluğuna inanması ve itimat etmesidir. Güven, bir kişinin bir ilişkiye katılımını ve diğeri için savunmasız olma istekliliğini bireyin güvenilirlik, yardımseverlik, dürüstlük, yetenek, açıklık ve saygıya sahip olacaklarına olan inancıdır. Tschannen - Moran (1998) güven tanımının ve ölçümünün beş unsuru içermesi mecburiyetini öne sürmüştür. Bunları şu şekilde sıralamıştır: Yardımseverlik: Birinin ya da bir grubun samimiyet ile sizin iyiliğinizi düşüneneğine ve menfaatlerinizi savunacağına inanmasıdır. Güvenirlik: Bir şeye gereksinim duyulduğu zaman birinin sizin için bir şey yapabilme kapasitesine ve sürekli olarak sizin için olumlu yönde tutum sergileyeceğine olan inanç düzeyidir. Yeterlik: Yeterlik birinin konumunun gerektirmiş olduğu vazifeyi gerçekleştirebileceğine olan inançtır. Mesela, bir yönetici güvenilir ve yardımsever olsa da gereken yöneticilik ve liderlik becerileri yoksa çalışanlar büyük ihtimalle bir işi yapabilecekleri hususunda yöneticilerine güven duymayabilirler. Dürüstlük: Bir insanın karakteri, tutarlılığı ve gerçekçiliğidir. Açıklık: Açıklık birinin diğerleri ile bilgilerini özgür bir şekilde paylaşmasıdır. Kontrollü iletişim güvensizliğin oluşmasına neden olur. Çünkü insanlar bilginin kendilerinden neden ve niçin gizlendiğini sorgularlar (Cerit, 2009). Tereddütlü bir iletişim şekli karşıdan farkına varıldığı takdirde güven oluşum evresini geciktirmede insanların samimi bir ilişki kurmasını engellemektedir.

Bökeoğlu ve Yılmaz'a (2008) göre güven kavramına baktığımız, hemen herkesçe bilindiği düşünülen ancak açıklanması ve tanımlanması güç olan kavramlardan birisidir. Güven kavramının tanımlanmasında yaşanan bu zorluğun yanında güvene kanıt bulmak da çok güçtür. Çünkü güven birden çok kişi ile ilgilidir.

Sosyal bilimcilerin yaptıkları tanımlarda da güvenin boyutları ve içeriği arasında farklılıklar söz konusudur (Tschannen-Moran ve Hoy, 200; Aktaran: Güder 2009). Sosyal bilimciler güven kavramını, güvenilir insanların sahip olunan kaliteye duyulan saygı, güveni ise bir davranış olarak tanımlamıştır (Bökeoğlu ve Yılmaz, 2008).

Türk Dil Kurumu çevrimiçi sözlüğüne göre "güven"; "koru, çekinme ve kuşku duymadan inanma ve bağlanma duygusu, itimat" olarak tanımlanmıştır (www.tdk.gov.tr). Sonuç olarak güven insan ilişkilerinde sağlıklı bir iletişim, etkileşim ve alış-verişin olmasında bireylerin birbirine hissettikleri zarar görmeyeceklerine dair inanca dayalı duygu ve düşüncelerin bütünüdür demek yanlış bir tanım olmaz. Ayrıca güven duyulan insanların bulunduğu ortamlarda insanın daha rahat bir şekilde yaşamını sürdürdüğü ve bunun sürekli olmasını istediği yönünde sürekli çaba vardır. Çünkü insan ancak güven duygusu içerisinde birtakım hedeflere ulaşmayı başarabilir. Zıttı durumsa